

پراکنش نرم‌تنان زینتی و اقتصادی مناطق جزر و مدی سواحل شمالی خلیج فارس

همایون حسین‌زاده صحافی^۱، فریبرز احتشامی^{۱*}، بهنام دقوقی^۲، حسین رامشی^۲، منصور شریفیان^۱

* ehteshamei@yahoo.com

۱-موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی کشور
۲-پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی کشور

تاریخ پذیرش: دی ۱۳۹۸

تاریخ دریافت: شهریور ۱۳۹۸

چکیده

به منظور شناسایی و تعیین پراکنش نرم‌تنان اقتصادی و تزئینی سواحل شمالی خلیج فارس نمونه‌برداری در چهار فصل از کل عرض (بالا-وسط-پایین) نوار جزر و مدی سواحل و در شطوح بسترهای گلی، شنی و صخره‌ای انجام گردید و نمونه‌های داخل دریا از طریق غواصی و با از طریق تراولینگ (Trawling) جمع‌آوری گردیدند. شناسایی نمونه‌ها در داخل کشور انجام و برای تأیید به موسسه نرم‌تن‌شناسی توکیو انتقال یافت. تعداد ۳۸۱ گونه متعلق به ۱۱۷ خانواده و ۲۳۱ جنس مورد شناسایی قرار گرفتند. اختلاف فراوانی در نمونه‌های ماه‌های گرم و سرد از نظر تنوع مشاهده نشد اگرچه تراکم گونه‌ها در فصول گرم بسیار بیشتر بود. بیشتر نمونه‌ها متعلق به منطقه پائین جزرومدی و کمترین آن‌ها در ناحیه اروند کنار تا ماهشهر گزارش شد. از لحاظ تنوع گونه‌ای، بندرلنگه، فارور و هندورابی بیشترین تنوع را داشتند. از نظر اندازه بزرگترین نرم‌تن یافت شده مربوط به *Sepia pharaonius* و *Pinna muricata* با طول کل ۴۵ سانتی‌متر و کوچک‌ترین گونه *Acteocina involute* با اندازه ۱ میلی‌متر بود. کوچکتر بودن صدف‌های موجود در خلیج فارس نسبت به همان صدف‌ها در اقیانوس هند شاید مربوط به شوری بالاتر آب‌های خلیج فارس باشد که یک عامل محدود کننده رشد می‌باشد.

کلمات کلیدی: نرم‌تن، شناسایی، گونه، فراوانی، صدف

مقدمه

گرچه تاریخچه علم نرم‌تن‌شناسی به قرن هجدهم میلادی برمی‌گردد لیکن قرن نوزدهم مصادف با اولین نمونه‌برداری‌های انجام‌شده در خلیج فارس و دریای عمان در ارتباط با نرم‌تنان بوده است. اولین فهرست گزارش‌شده از نرم‌تنان توسط Issel (۱۸۶۳) ارائه‌شده که شامل گونه‌های جمع‌آوری‌شده توسط هیئت‌های ایتالیایی در ایران از بندرعباس و هرمز هست. این نرم‌تنان، شامل ۱۴ شکم پای دریایی، ۲ دوکفه‌ای و ۱ ناوپا است. (Smythe, 1972, 1979) گونه‌های جدید از نمونه‌های موجود در موزه تاریخ طبیعی انگلستان را که توسط Lewis Pelly (فرستاده سیاسی در بوشهر) از سال ۱۸۶۲ تا ۱۸۷۲ از خلیج فارس جمع‌آوری‌شده بود را توصیف کرد. نمونه‌های جمع‌آوری‌شده توسط وی اکنون در موزه جانورشناسی دانشگاه کمبریج و موزه ملی کاردیف (Wales) موجود می‌باشد. Evon Martens فهرست نرم‌تنان دریایی جمع‌آوری‌شده توسط دکتر Hauss Knecht از بوشهر که شامل ۸۶ شکم‌پا، ۳۰ دوکفه‌ای، ۲ ناوپا و ۱ سرپا بود، را منتشر کرد. فهرست وی ۶۴ شکم‌پا، ۲۸ دوکفه‌ای، ۱ ناوپا و ۱ سرپا به فهرست‌های قبلی اضافه نمود (بدون شک تعدادی از صدف‌های وی از مناطق دیگر جمع‌آوری‌شده بود. (Melvill ۱۸۹۹)، ۲ گونه جمع‌آوری‌شده از جزیره تنب در خلیج فارس را اضافه کرد، گرچه بیشتر جمع‌آوری‌وی از دریای عمان بود. مجموعه‌ای از ۳۸ شکم‌پا، ۳۵ دوکفه‌ای و ۱ ناوپا از خلیج فارس را فهرست کرد و ۲۲ شکم‌پا، ۲۹ دوکفه‌ای و ۱ ناوپا به گزارش‌های تا آن زمان افزود. همچنین ۱۸ شکم‌پا، ۱۴ دوکفه‌ای، ۱ ناوپای جمع‌آوری‌شده توسط Houssy از بوشهر فهرست شده و ۷ شکم‌پا و ۸ دوکفه‌ای به آن اضافه گردیده است. اکثر این گونه‌ها مربوط به پلاژهای آهکی در بندر بوشهر بوده‌اند.

Standen و Melvill (۱۹۰۱) روش‌های جمع‌آوری و مکان‌ها را بررسی کردند. Standen و Melvill (۱۹۰۱، ۱۹۰۸) و Melvill (۱۹۰۴)، فهرست‌هایی از نرم‌تنان خلیج فارس، دریای عمان و شمال دریای عربی را منتشر و ۵۰۲ شکم‌پا، ۱۴۸ دوکفه‌ای، ۲ سرپا و ۷ ناوپا را فهرست کردند. آن‌ها ۴۶۵ گونه شکم‌پا، ۱۲۹ دوکفه‌ای، ۲ سرپا و ۶ ناوپا به گزارش‌هایی که تا آن زمان منتشرشده بود افزودند. آن‌ها بسیاری از گونه‌های جزرومدی را گزارش نکردند و بیشتر گزارش‌های آن‌ها شامل صدف‌هایی بود که از اعماق خلیج به‌دست‌آمده

بود. بسیاری از مقالات این دو شخص بررسی نمونه‌هایی است که توسط کاپیتان Townsend در طول کابل تلگراف در زبردیا از کراچی تا فام جمع‌آوری‌شده بود. در سال ۱۸۹۷، Melvill ۳۴ گونه جدید از نرم‌تنان دریای عرب، خلیج فارس و دریای عمان را گزارش کرده، که ۱۲ گونه از آن‌ها متعلق به خلیج فارس می‌باشد. وی در سال ۱۸۹۸، ۴۰ گونه دیگر از نرم‌تنان مناطق نامبرده را شرح داده، که ۱۷ گونه از آن‌ها مربوط به خلیج فارس است. در سال ۱۸۹۹، وی دوباره به توضیح ۲۷ گونه از نرم‌تنان همان مناطق پرداخته، که ۱۲ گونه از آن‌ها به خلیج فارس تعلق داشته است. در سال ۱۹۰۱، Melvill و Standen فهرست شکم پایانی را که بین سال‌های ۱۸۹۳ تا ۱۹۰۰ به‌وسیله Townsend جمع‌آوری‌شده بود، منتشر کردند. هر دو محقق مذکور به شرح ۶۸ گونه جدید از نرم‌تنانی که طی سال‌های ۱۹۰۱ تا ۱۹۰۳ از دریای عرب، خلیج فارس، دریای عمان جمع‌آوری‌شده بود پرداختند، که ۲۹ گونه از آن‌ها متعلق به خلیج فارس بود. Melvill در سال ۱۹۰۳، جنس *Scala* را مورد تجدیدنظر قرارداد. از ۵۰ گونه این جنس ۲۳ گونه در خلیج فارس پیدا شد، که ۳ گونه آن‌ها جدید بودند. در سال ۱۹۰۴ وی ۲۳ گونه از شکم پایان را توضیح داده، که ۲۱ گونه آن‌ها از خلیج فارس برداشت شده است. در همان سال ایشان مجدداً ۲۸ گونه از نرم‌تنان مجموعه Townsend را که از سال ۱۹۰۰ تا ۱۹۰۴ گردآوری‌شده بود، مطالعه کرده و بین آن‌ها به ۴ گونه مربوط به خلیج فارس دست‌یافت. از ۲۸ گونه‌ای که مورد تجدیدنظر وی قرار گرفتند، ۱۱ گونه از آن در خلیج فارس وجود دارد. در سال ۱۹۰۶ وی به شرح ۳۱ گونه از شکم پایان و ناوپایان کلکسیون Townsend (۱۹۰۴-۱۹۰۲) پرداخته، که ۵ گونه از آن‌ها متعلق به خلیج فارس می‌باشد. Standen و Melvill (۱۹۰۳) دومین بخش گزارش خود را، روی نرم‌تنان دریای عرب، دریای عمان و خلیج فارس منتشر کردند. این گزارش درباره تیغ آبششان است. Melvill در سال ۱۹۰۵ گونه‌های Pyramidellidae از مجموعه Townsend را توضیح داده، که ۲۲ گونه از آن‌ها متعلق به خلیج فارس می‌باشد. و گزارشی کلی درباره مجموعه‌اش به نام «یادداشتی درباره کلکسیون صدف‌های گردآوری‌شده از مناطق شمال دریای عرب، خلیج فارس و دریای عمان در سال‌های ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۴» را منتشر کرده است. در سال ۱۹۲۸ Melvill مقاله جدیدی

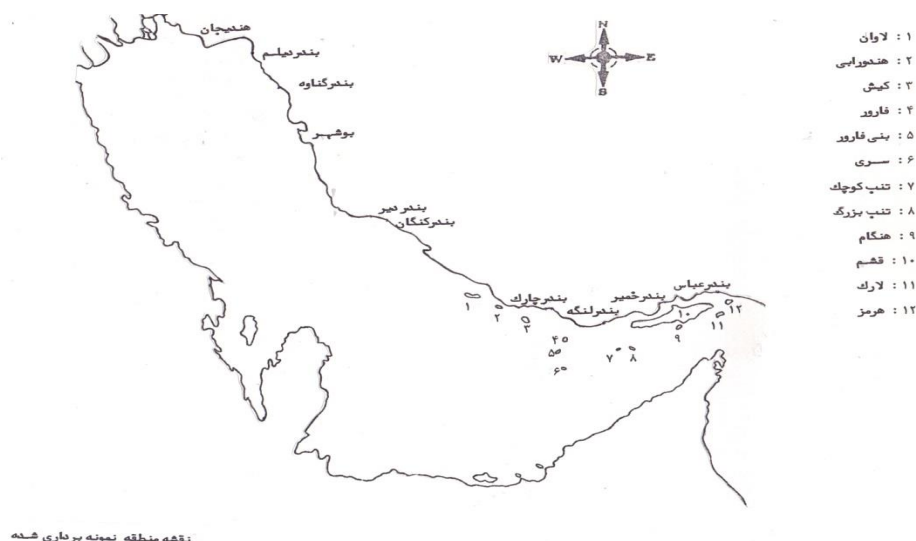
طبقه نمونه‌های موجود در سطح بسترهای گلی، شنی و صخره‌ای و حتی بین صخره‌ها و همچنین در میان مرجان‌ها و صخره‌ها از طریق شکستن آن‌ها به دست آمد. جنگل‌های حرا (Mangrove)، اسکله‌ها و اجسام واقع در نوار جزرومدی از نظر تنوع نرم‌تنان مورد بررسی قرار می‌گرفت. جمع‌آوری نمونه‌های بستر دریا از طریق غواصی به روش Scuba و همچنین استفاده از کشتی فردوس ۱ با روش Trawl صورت پذیرفت در نمونه‌برداری‌های عمقی بیش از ۳۰۰ ایستگاه که همگی در اعماق ۱۰، ۳۰ و ۵۰ متری حاشیه نوار ساحلی بوده‌اند مورد بررسی قرار گرفت. نمونه‌ها پس از جمع‌آوری بلافاصله در ظروف مربوطه قرار داده شده و در برگه‌های از پیش تهیه شده مشخصات منطقه، جنس بستر، عمق و تاریخ نمونه‌برداری و سایر ویژگی‌های مهم زیستی ثبت می‌گردید. نمونه‌های زنده در الکل اتیلیک ۷۰ درصد نگهداری شده و برای شناسایی به آزمایشگاه انتقال یافته و برای نمونه‌های خشک از پنبه‌های آغشته به الکل جهت انتقال به آزمایشگاه استفاده می‌گردید. نمونه‌ها پس از شستشو و پاک شدن مورد شناسایی و تصویربرداری قرار گرفته و در موزه‌ای که به همین منظور تهیه شده بود نگهداری می‌شدند. برای به دست آوردن نمونه‌های کوچک، رسوب جمع‌آوری شده از منطقه پس از خشک کردن، از الک‌هایی با اندازه چشمه ۱ تا ۵ میلی‌متر عبور داده شده و توسط استریومیکروسکوپ نمونه‌ها جداسازی می‌گردیدند و در شیشه‌های کوچک نگهداری می‌شدند. روش‌های جمع‌آوری و نگهداری منطبق با روش‌های ارائه شده از طرف موزه‌های تاریخ طبیعی دنیا بوده و نمونه‌ها در نهایت توسط کلیدهای شناسایی معتبر مورد شناسایی قرار می‌گرفتند. نمونه‌های مشکوک جهت تأیید نهایی به انستیتو نرم‌تن‌شناسی توکیو انتقال یافت. کلیه نمونه‌برداری‌های انجام شده در ساعات جزر ساحلی و بر اساس جدول‌های جزرومدی موجود صورت پذیرفت.

درباره نرم‌تنان این مناطق منتشر کرد. این مقاله شامل فهرست کاملی از گونه‌های برداشت شده به وسیله Townsend، طی سال‌های ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۴ می‌باشد. وی در این مقاله گونه‌هایی را که از خلیج فارس جمع‌آوری شده بود، شمارش کرده، یک گونه از سرپایان، ۱۸۰ گونه از شکم پایان، ۱ گونه از ناوپایان و ۵۳ گونه از دوکفه‌ای‌ها را شرح داده است. دکتر مهدی تجلی‌پور (۱۳۷۳) ۴۰ شکم پا، (شامل گونه شناسایی نشده از خانواده (Vermetidae) و ۳۰ دوکفه‌ای را شناسایی نمود.

گزارش‌های بالا شامل سواحل شمالی و جنوبی می‌باشد. در سال ۱۹۷۵ Ahmed، ۳۱ گونه شکم پا و ۲ گونه ناوپا و ۸ گونه دوکفه‌ای را از منطقه اروندکنار و سواحل خلیج فارس در منطقه ام‌القصر گزارش نمود. Bosch and Bosch (1989) ۱ گونه دوکفه‌ای و ۵ شکم پای شناسایی نشده را گزارش کردند. در سال ۱۳۷۱ دانشجویان دانشکده منابع طبیعی در پایان‌نامه کارشناسی خود نرم‌تنان بندرعباس تا بوشهر را فهرست کردند. در سال ۱۳۷۲ دوکفه‌ای‌های منطقه چابهار توسط خانم آریا اشجع اردلان در ایران در قالب پروژه دانشجویی ارائه گردید. در سال ۱۳۷۳ شکم پایان منطقه چابهار توسط خانم عاطفه سمعی در ایران در قالب پروژه دانشجویی ارائه گردید. نمونه‌برداری‌های متعدد دیگری نیز توسط دانشجویان در مقاطع مختلف کارشناسی و کارشناسی ارشد در طول سال‌های اخیر در منطقه صورت پذیرفته که گزارش آن‌ها منتشر نگردیده است.

مواد و روش‌ها

نمونه‌برداری از سواحل شمالی خلیج فارس از شرق بندرعباس ۲۷/۲۰ عرض شمالی و ۵۶/۳۰ طول شرقی تا اروندکنار ۳۰ عرض شمالی و ۴۸/۳۰ طول شرقی و همچنین از جزایر قشم، لارک، هرمز، هنگام، کیش، هندورابی، لاوان، فارور، شتور (مارو)، تنب کوچک و تنب بزرگ، سری و ابوموسی در حدفاصل ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۵ در طی فصول مختلف صورت پذیرفت (شکل ۱). روش نمونه‌برداری سامانمند در این پژوهش شامل بررسی نوار جزرومدی سواحل در سه منطقه حد بالا (high-tide)، حد میانی (mid-tide) حد پایین (low-tide) جزرومدی و به طریق زیگزاگ (Z) بوده است در هر

نقشه منطقه نمونه برداری شده

شکل ۱: نقشه محل نمونه برداری

نتایج و بحث

پا و ۳ دوکفه‌ای نیز در حد رده شناسایی شده‌اند. نمونه‌های به‌دست‌آمده به‌حسب زیستگاه در جداول مربوطه ثبت گردیده است. اختلاف فراوانی در نمونه‌برداری ماه‌های گرم (خرداد تا آبان) و ماه‌های سرد (آذر تا اردیبهشت) از نظر تنوع گونه‌ای مشاهده نشده لیکن تراکم گونه‌ها در مناطق زیر در فصل گرم قابل ملاحظه بوده است (جدول ۱).

در این پژوهش تعداد ۳۸۱ گونه متعلق به ۱۱۷ خانواده (۷۳ خانواده شکم‌پا، ۳۸ خانواده دوکفه‌ای، ۴ خانواده سرپا، ۱ خانواده ناوپا، ۱ خانواده چندکفه‌ای) و ۲۳۱ جنس (۱۴۱ جنس شکم‌پا، ۸۳ جنس دوکفه‌ای، ۴ جنس سرپا، ۲ جنس چندکفه‌ای، ۱ جنس ناوپا) مورد شناسایی قرار گرفتند. ۸ شکم

جدول ۱: فراوانی برخی از گونه‌های نرم تنان در مناطق نمونه‌برداری شده به تفکیک فصول سرد و گرم (کم = ۵ و زیاد = ۵) در هر مترمربع

منطقه	گونه	فراوانی در تابستان	فراوانی در زمستان
جزیره بیدو	<i>Tibia insulaechorab curta</i>	کم	زیاد
	<i>Sanguinolaria</i> sp.	کم	زیاد
بوشهر	<i>Chiton</i> sp.	زیاد	کم
	<i>Strombus decorus</i>	زیاد	کم
دیر-کنگان	<i>Turritella</i> spp	زیاد	کم
	<i>Circe</i> sp.	کم	زیاد
خلیج نایبند	<i>Bullaria ampulla</i>	کم	زیاد
	<i>Venerodae</i>	کم	زیاد
	<i>Choton</i> sp.	کم	زیاد
	<i>Pholadidae</i>	کم	زیاد
نایبند- گاوبندی	<i>Chiton</i> sp	کم	زیاد
گاوبندی- مقام	<i>Cypraea</i> spp.	کم	زیاد
	<i>Oliva</i> sp	کم	زیاد
مقام- چارک	<i>Pinna bicolor</i>	کم	زیاد
مغویه- لنگه	<i>Placuna placenata</i>	کم	زیاد
لنگه- پاسگاه مهتابی	<i>Hexaplex kuesterianus</i>	زیاد	کم
	<i>Planaxis sulcatus</i>	کم	زیاد
	<i>Asaphis deflorata</i>	کم	زیاد
بندر خمیر- بندرعباس	<i>Haminoea vitrea</i>	زیاد	کم
	<i>Natica</i> sp.	زیاد	کم

در ضمن بیشتر نرم تنان اقتصادی (مروریدساز، خوراکی و تزئینی) که در بعضی مناطق از تراکم بالائی برخوردار بوده‌اند در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: پراکنش نرم تنان اقتصادی در مناطق مختلف جغرافیایی

منطقه	نام گونه	مرورید ساز	خوراکی	تزئینی
کیش - لاوان	<i>Pinctada margaritifera</i>	+	-	-
مقام - طاهری - بستک - نخیلو - هندورابی	<i>Pinctada radiata</i>	+	-	-
طاهری	<i>Pinctada sp.</i>	+	-	-
گناوه - لاوان - کیش	<i>Pteria penguin</i>	+	-	-
قشم - بندرلنگه - دیر - بوشهر	<i>Saccostrea cucullata</i>	-	+	-
فارور - بندرلنگه	<i>Crassostrea sp.</i>	-	+	-
فارور - بنی فارور	<i>Hyotissa hyotis</i>	-	+	-
اکثر جزایر - مقام - بندرلنگه	<i>Chlamys ruschenbergerii</i>	-	+	+
مقام - بندرلنگه	<i>Pinna muricata</i>	-	+	+
مقام - بندرلنگه	<i>Atrina vexillum</i>	-	+	+
هندورابی - فارور	<i>Lopha sp.</i>	-	+	+
اکثر نقاط - گشت دریایی	<i>Trachycardium sp.</i>	-	+	-
تنب کوچک	<i>Chicoreus sp</i>	-	+	-
اکثر نقاط - گشت دریایی	<i>Bassinalacophylla</i>	-	-	+
جزیره بیدو	<i>Tellina foliacea</i>	-	-	+
بوشهر - مقام	<i>Apolymetis dubia</i>	-	-	+
دیر - کنگان - بندرلنگه	<i>Veneridae</i>	-	-	+
ماهشهر - بندرعباس - جزیره بیدو	<i>Solen brevis</i>	-	+	-
بوشهر	<i>Amygdalum japonicum</i>	-	-	+
اکثر نقاط	<i>Turbo radiates</i>	-	+	-
اکثر نقاط	<i>Nerita spp.</i>	-	+	-
اکثر نقاط	<i>Strombus spp.</i>	-	-	+
اکثر نقاط	<i>Cypraea spp.</i>	-	-	+
گناوه	<i>Murex scolopax</i>	-	-	+
بندرلنگه - مقام	<i>Hexaplex sp</i>	-	+	-
جزیره بیدو	<i>Tibia insulaechorab curta</i>	-	-	+
جزایر هرمز و خارک	<i>Haliotis sp.</i>	-	+	-
بوشهر - مقام	<i>Stellaria solaris</i>	-	-	+
گشت دریایی	<i>Bufonaria sp.</i>	-	-	+
گشت دریایی	<i>Ficus sp.</i>	-	-	+
گشت دریایی	<i>Tonna sp.</i>	-	-	+
اکثر نقاط	<i>Umboonium sp.</i>	-	-	+
بندرلنگه	<i>Thais spp.</i>	-	-	+
اکثر نقاط	<i>Dentalium spp.</i>	-	-	+
اکثر نقاط	<i>Sepia sp.</i>	-	+	-
بوشهر - ناپیند	<i>Chiton lamyi</i>	-	+	-

سماعی ع.، ۱۳۷۳. شناسایی شکم پایان کرانه‌های جزرو مدی خلیج چابهار و پیرامون آن. پایان‌نامه دانشگاه تهران. ۲۲۱ ص.

Ahmed, M.M., 1975. Systematic study on Mollusca from the Persian Gulf and Shatt AI Arab. Basrah, Iraq. 42 P.

Bosch, D. and Bosch, E., 1989. Seashells of southern Arabia. Motivate Publishing, United Arab Emirates. 95 P.

Issei, A., 1863. Catalogo del Molluschi raccolte della Missione Italiana in Persia. Mem. R. Acad. Sci. Torino 23: 387-439.

Melville, J.C. and Standen, R., 1901. The Mollusca of the Persian Gulf, Gulf of Oman, and Arabian Sea, as evidenced mainly through the collections of Mr. F. W. Townsend, 1893-1900; with descriptions of new species. Part I—Cephalopoda, Gastropoda, Scaphopoda. Proceedings of the Zoological Society of London, 1901(2): 327-460.

Melville, J.C. and Standen, R., 1903. The genus *Scala* (Klein) Humphrey, as represented in the Persian Gulf, Gulf of Oman, and North Arabian Sea, with descriptions of new species. *Journal of Conchology*. 10: 340-351.

Melville, J.C., 1899. Report on the Marine Mollusca obtained during the first Expedition of prof. A.C.Haddon to the Torres straits, In 1888- 89 Linnean Society's Journal- Zoology- 27. 206 P.

Melville, J.C., 1904. Descriptions of twenty-three species of Gastropoda from the Persian Gulf, Gulf of Oman, and Arabian Sea, dredged by Mr. F.W. Townsend, of the Indo-European Telegraph Service, in 1903. Proceedings of the Malacological Society of London. 6, 51-60.

Melville, J.C., 1905. *Rostellaria delicatula* Nevill. Notes upon its distribution and limits of variation the *Journal of Conchology*. 2(6): 161-163.

همچنین فسیل گونه *Tridacna maxima* در جزایر فارور و ابوموسی یافت شد. در گشت‌های دریایی در اعماق ۱۰ تا ۵۰ متر در اکثر مناطق گونه‌های *Sepia pharaonius* و *Octopus* و *Bassina calophylla* و *Stellaria solaris* و *Amygdalum* و *Bufo naria echinata* و *Loligo* sp. و sp. و *Tibia insulaechorab curta japonicum* دیده شده‌اند و دو گونه *Ficus gracilis* و *Tonna dolium* در برخی مناطق نظیر بوشهر و قشم یافت گردیدند. اکثر نمونه‌های به‌دست‌آمده مربوط به مناطق پایین جزرومدی بوده‌اند و کمترین تعداد گونه‌ها در ناحیه اروندکنار تا ماهشهر در استان خوزستان و بیشترین تنوع گونه‌ها در منطقه بندرلنگه، جزایر فارور و هندورابی در استان هرمزگان بوده است. از نظر اندازه بزرگ‌ترین گونه نرم‌تنان مربوط به *Sepia pharaonius* و *Pinna muricata* با طول کل ۴۵ سانتی‌متر و کوچک‌ترین گونه *Acteocina involute* با اندازه ۱ میلی‌متر بوده است. به‌طور کلی اندازه کل گونه‌ها نسبت به گونه‌های موجود در اقیانوس‌ها و به‌ویژه اقیانوس هند و دریای عمان کوچک‌تر بوده که به‌طور عمده به عوامل زیست‌محیطی نظیر بالا بودن شوری آب خلیج فارس نسبت به سایر آب‌های اقیانوسی و تأثیر محدودکننده آن بر اندازه صدف نسبت داده می‌شوند (Smythe, 1982). مهم‌ترین خانواده از نظر اقتصادی خانواده Pteriidae و سپس خانواده Sepiidae، Osreidae می‌باشند. نرم‌تنانی نظیر *Lopha cristagalli* در جزایر فارو، *Hydatina velum* در بوشهر، *Argonauta hians* در جزیره تنب بزرگ، *Chicoreus ramosus* در جزیره تنب کوچک به‌صورت نادر دیده شدند.

منابع

اشجع اردلان، آ.، ۱۳۷۲. شناسایی و بررسی پراکنش دوکفه‌ای‌های مناطق جزرومدی در خلیج چابهار، پایان‌نامه، دانشگاه آزاد اسلامی. ۲۴۳ ص.

تجلی‌پور، م.، ۱۳۷۳. بررسی تکمیلی سیستماتیک و انتشار نرم‌تنان سواحل ایرانی خلیج فارس. انتشارات خیبر. ۴۰۳ ص.

حسین‌زاده صحافی، ه.، ۱۳۷۲. بیلئوگرافی نرم‌تنان خلیج فارس. ایستگاه تحقیقات شیلاتی نرم‌تنان خلیج فارس. ۲۶۸ ص.

Melville, J.C., 1905. A revision of the species of cyclostrematidae and litolidae occurring in the Persian Gulf and North Arabian Sea. Proceeding of Malacological Society. pp. 20-28

Smythe, K.R., 1972. Marine Mollusca from Bahrain Island, Persian Gulf, J. Conch. 27: 491-496.

Smythe, K.R., 1979. The marine mollusca of the United Arab Emirates, Arabian Gulf, J. Conch. 30: 57- 80

Distribution of ornamental and economic shells in the tidal zones of the northern coast of the Persian Gulf

Hosseinzade Sahafi H.¹; Daghoghi B.²; Rameshi H.²; Ehteshami F.^{1*}

*ehteshamei@yahoo.com

- 1- Iranian Fisheries Science Research Institute, Agricultural Research Education and Extension Organization, Tehran, Iran
- 2- Persian Gulf and Oman Sea Ecology Research Center, Iranian Fisheries Science Research, Agricultural Research Education and Extension Organization, Bandar Abbas, Iran

Abstract

In order to identify and determine the distribution of economic and ornamental seashells in the northern coasts of the Persian Gulf, sampling was done in the upper, middle and bottom intertidal zone in all four seasons and in mud, sand and rocky substrates. Onshore samples were collected through diving and trawling. Identification of specimens was carried out inside the country and confirmed by the Institute of Malacology, Tokyo, Japan. 381 species belonging to 117 families and 231 genera were identified. There was no significant difference in the warm and cold months in terms of diversity, although the density of the species was much higher in the warm seasons. In terms of species diversity, Bandar-length, Faroor and Hendurabi islands were the most diverse. In terms of size, the largest shells found were *Sepia pharaonius* and *Pinna muricata* with a total length of 45 cm and the smallest one with a size of 1 mm was *Acteocina involute*.

Keywords: Mollusk, Identification, Species, Abundance, Shell